Radioul românesc în primul deceniu (1928 - 1938): democraţie şi cultură

Dr. RODICA PĂVĂLAN
Biblioteca Judeţeană „Al. şi Aristia Aman" Dolj

Abstract

Romanian Radio During the First Decade (1928-1938): Democracy and Culture

The first radio phonic broadcast belonged to the Italian Guglielmo Marconi, in 1896 - 1897 and had a strong echo in Romania too. During the research, I found publications of the time which signaled with great interest the new discoveries.

Documents of the time found that it was the moment to move into a new era of communication, from individual to mass communication, through the radio.

Contrary to expectations, the First World War led to a rapid development of radiophony in the whole world, our country included, ascertaining the usefulness of this means of communication, in military terms. It was precisely this utility which made the combatants in the Second World War to target bombing relays installed in the country. Introducing the wireless communications was, at the beginning, of great importance for Romanian military institutions, especially for the Romanian Navy and the engineering units.

The radiophone field immediately aroused interest in the civil life of Romania, numerous associations of amateurs existing long before the establishment of radio as an institution and the first radio broadcast on November 1st, 1928. It is to be mentioned that one of the largest amateurs associations existed in Craiova, documents of the time noting it before 1925.

The Romanian radio was inaugurated on November 1st, 1928. The number of listeners has grown every year, but unevenly, and remained, however, always behind the development of Western European countries. The figures from the documents of the time show that, in 1928, the number of radio owners registered was 14.487, and in 1938 it reached 274.314. The percentage of population who owned a radio was by 1%, while in Denmark, even since 1932, it was 13,7%, in the USA 10,9%, in England 10,3%, and in Sweden 9,3%.

In terms of programs, the Romanian broadcasting was anything but inferior to broadcasters in other European countries, yet with the handicap of reduced number of frequencies allocated to Romania at specialized international Conferences, the low power transmitters, which hindered the radio from being received everywhere in the country and the still small number of radio owners.

Keywords: *Romanian Radio, communication, radiophony, democracy, radio broadcast*

Apariţia Societăţii de Difuziune Radiotelefonică din România a constituit un real eveniment în viaţa lumii culturale şi politice româneşti, împlinind dorinţe şi nevoi de comunicaţie deja rezolvate de câţiva ani în ţările Europei

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

Occidentale şi îngăduind speranţe privind posibilitatea transmiterii mesajelor către oameni din cele mai răzleţe colţuri ale ţării. Chiar după prima emisiune au apărut ecouri în presă, unele aparţinând unor cunoscute personalităţi culturale ale vremii. Tudor Arghezi, de exemplu, scria că „*De la 1 noiembrie aerul este liber şi Bucureştii au intrat în concertul european. Respinse ani de zile, insistenţele au reuşit să spargă păretele din urechea statului.*"[1]

O mărturie mai timpurie, extraordinar de sugestivă privind impactul noului mijloc de comunicaţie, aveam deja de la Mihail Sadoveanu, referitoare la prima sa audiţie la radio. Sadoveanu se afla într-o vizită la profesorul Ion Simionescu şi, audiind un program artistic la radio, a fost foarte puternic impresionat şi a încercat să povestească ulterior impresiile într-un articol intitulat ***Radiofonie***, publicat în revista ***Lumea*** şi republicat de revista ***Radio Român*** în 1926.[2] Mihail Sadoveanu scria: „*Aseară, la un ceas destul de târziu, ne-am adunat câţiva intelectuali la profesorul şi prietenul nostru Ionel Simionescu, având între noi şi pe Brătescu-Voineşti (...). Ne-am adunat ca să ascultăm un haut-parleur (receptor), un instrument ultramodern de radiofonie instalat într-o frumoasă odaie naţională, conservatoare, veche şi patriarhală - amintind vremurile bunicelor noastre, a crinolinelor, a droştelor, cu rezoare de Viena şi cu 4 cai înaintaşi, a surugiilor şi slujitorilor în costume albaneze, a lenei şi taclalelor orientale, a muzicii lui Barbu şi a celor dintâi valsuri revoluţionare. Contrastul între decor şi instrumentul acela simplu şi straniu a pus în mine cea dintâi împunsătură de ac ager: un fel de nedumerire. Domnul locotenent Zapan, specialist în asemenea drăcării, a întors puţină vreme spre noi masca lui de zâmbet şi tăcere, atât cât i-a trebuit să ne răspundă la salutări, apoi a pipăit lădiţa misterioasă căutându-i anume inele, butoni şi încheeturi. Dintr-odată, în cornetul mort, vopsit şi lăcuit, percepurăm o voce vie. O voce care suspina melodios şi dulce romanţa regelui din Thule. O cânta în aceleaşi clipe o soprană, în actul al doilea din Faust, la Opera din Viena. Şi noi o auzeam la Iaşi, în Sărărie... Trebuie să mărturisesc că eram nou, la cea dintâi audiţie... Armonia şi simfonia moale a orchestrei s-au izolat în urechea mea şi simultan a lucit în mine conştiinţa minunii... Nu-i maşinăria gramofonului, nu sunt umbrele cinematografului - ci e vibrarea vieţii, e contact direct cu omul, fratele meu din depărtare. Deci e suprimat spaţiul. Dar aceasta e numai o formulă de fizică... Că nu este spaţiu decât pentru neştiinţă şi nemărginirea noastră, pare evident. Că şi timpul va fi fiind o convenţie iarăşi se poate. Că poate noi înşine de la începutul părinţilor celor de demult şi până la cel din urmă din viitorul convenţional nu suntem decât o undă ori un fior din marele tot - iarăşi de ce nu s-ar putea?... Desigur. S-ar*

[1] Tudor Arghezi, ***Acum 10 ani***, în ***Radio-Adevărul***, nr. 499, 10 aprilie 1938, pag. 3.

[2] Mihail Sadoveanu, ***Radiofonie***, în ***Revista Radio Român***, nr. 24-25, 28 martie 1926.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

putea auzi tot ce-i sunet. Şi dacă undele acestea trec în spaţii infinite - atuncea ce auzim noi acum sună în veşnicie; nu se stinge niciodată. Nu se vor stinge nici glasurile noastre. Şi nici imaginile noastre; curând vom avea lângă aparatul radiofonic şi aparatul care să ne înfăţişeze imaginile şi mişcarea. Lucrul e realizat în laborator... Şi imaginile ca şi sunetele sunt tot nemuritoare, în raport cu infinitul în timp şi-n spaţiu." Toate aceste emoţii le-a trăit Mihail Sadoveanu în seara „fără pereche," cum el însuşi a numit-o, din 8 martie 1926.

Marele muzician George Enescu îşi punea, firesc, mari speranţe în rolul pe care urma să-l aibă radioul pentru dezvoltarea şi diseminarea culturii, gândindu-se, bineînţeles, în primul rând la muzică. „*Un muzician* - zicea el - *care a muncit toată viaţa poate fi ascultat cu ajutorul radiodifuziunii de milioane de oameni, care vor asculta pe talentatul executant, beneficiind, în mod gratuit, de munca şi talentul lui*."[3] Continuând ideea, muzicianul atinge şi problema faptului că artiştii care se produc la radio trebuie să fie remuneraţi, aducând în argumentaţie şi opiniile altor muzicieni ai timpului: „*Radiodifuziunea trebuie legiferată astfel ca profesionistul muzicii să fie plătit şi nu numai aplaudat de milioane de amatori. Vă rog să atrageţi atenţiunea opiniei publice că este o necesitate imperioasă ca radioul să fie legiferat. Haifetz, Thibaud, Kunwald, Kreissler şi alţii sunt de aceeaşi părere cu mine în privinţa legiferării radioului*."[4]

La rândul său, D. Panaitescu-Perpessicius considera radioul „*o cutiuţă pe care o deschizi şi devii cetăţean al universului (...)*," iar dacă radiofonia „*este un rău, apoi este unul necesar, mai mult, chiar, util*."[5]

Fără îndoială că nu era chiar unanimă părerea asupra posibilităţilor oferite de radio. Profesorul Emil Pangratti, de exemplu, nu avea mare încredere în folosirea radioului pentru receptarea conferinţelor de tip prelegeri universitare. „*Opinia mea este destul de pesimistă. N-ascultă studenţii cursurile la faţa locului, cum oare le vor asculta la radio*?"[6]

Dincolo de rolul acesta, însă, al posibilităţilor pentru răspândirea culturii, alte probleme reţineau atenţia specialiştilor şi decidenţilor vremii. Radiofonia, la fel ca multe alte invenţii şi descoperiri ale umanităţii, arată istoricul Eugen Denize, a fost o sabie cu două tăişuri. Pe de o parte ea putea fi folosită pentru

---

[3] George Enescu, ***Muzica şi radiofonia***, în ***Revista Radio Român***, nr. 5, 11 octombrie 1925.

[4] ***Ibidem***.

[5] D. Panaitescu-Perpessicius, ***Memorial de ziaristică***, Editura Minerva, Bucureşti, 1970, pag. 202.

[6] Filaret Acatrinei, ***Radiodifuziunea Română de la înfiinţare la etatizare***, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005, pag. 26.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

propaganda mincinoasă, îndoctrinare şi intoxicare a opiniei publice din ţara de emisie şi din multe alte ţări, dar pe altă parte, ea putea fi folosită pentru divertismentul şi relaxarea publicului ascultător, pentru ridicarea nivelului de cunoştinţe şi de cultură al societăţii, pentru consolidarea unităţii naţionale şi spirituale a unui popor şi a unei ţări. Acest al doilea aspect, *„aspectul pozitiv cum am putea să-l numim, a fost cel care s-a impus categoric în concepţia de alcătuire a programelor de către Societatea Română de Radiodifuziune în primul deceniu al existenţei sale, între noiembrie 1928 şi februarie 1938. A fost prima şi, până în decembrie 1989, singura perioadă democratică din istoria Societăţii şi acest lucru se poate constata cu uşurinţă din calitatea programelor difuzate. (…) Aproape pe nesimţite întreaga ţară a devenit o mare aulă universitară.*"[7]

După prima emisiune, difuzată la ora 21^{00} a acelei zile de 1 noiembrie, s-a realizat un program cadru de transmisiuni, cu emisiuni difuzate între orele 6^{30} - 8^{30}, 12^{00} - 15^{00} şi 18^{00} - 23^{00}. Semnalul de identificare a postului era un fragment din melodia populară *Leliţa*, completat cu acordurile *Imnului Regal* şi de cântatul cocoşului, iar programul propriu-zis era deschis de rugăciunea *Tatăl nostru.* Semnalele de identificare a postului şi de început a emisiunilor au rămas neschimbate pentru Radio Bucureşti până la rebeliunea legionară 21-23 ianuarie 1941. În urma evenimentelor ce au avut loc atunci, melodiile *Deşteaptă-te române!* şi *Hora Unirii* au devenit semnale de început şi de închidere a programului postului Radio Bucureşti.

Faptele care rezultă cu claritate din studiul unor documente aflate în Arhiva Societăţii Române de Radiodifuziune sunt acelea că în primii 10 ani de existenţă ai acestei instituţii a existat suficientă libertate în alcătuirea programelor difuzate, din conducere au făcut parte mulţi oameni de cultură marcanţi, iar pentru ascultători au fost introduse treptat emisiuni de larg interes, cu caracter informativ sau educativ.

Statul însuşi, care deţinea 60 de procente din capitalul de 50 milioane lei,[8] se afla într-o perioadă de deschidere şi de manifestare a unor considerabile libertăţi democratice, încă existând accente puternice ale entuziasmului creat de evenimentul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 şi dorinţa certă de modernizare a societăţii româneşti. Asta nu înseamnă că statul nu a avut şi un rol de tergiversare, ca să nu spunem împiedicare, a apariţiei Radiodifuziunii, cu

---

[7] Eugen Denize, ***Istoria Societăţii Române de Radiodifuziune***, Bucureşti, Editura Casa Radio, 1998, pag. 185.

[8] Gheorghe Enciu, ***Poşta şi telecomunicaţiile în România. Transmisiunile militare, expresie a dezvoltării mijloacelor de comunicare la distanţă***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, pag. 331.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

6-7 ani față de statele occidentale, dar, din punctul de vedere pe care îl urmărim în această parte a demersului nostru, este foarte important faptul că statul a lăsat o considerabilă libertate de mişcare în alcătuirea programelor de radio.

Pe de altă parte, deţinătorii capitalului privat, în majoritate instituţii bancare,[9] aveau interesul difuzării unor informaţii cât mai utile, care să determine dezvoltarea societăţii şi mişcarea capitalului.

Printre personalităţile care s-au aflat în consiliile de administraţie ale primilor ani s-au numărat Dragomir Hurmuzescu (considerat creatorul radioului românesc şi al Radiodifuziunii Române), Dimitrie Gusti, Ion Buzdugan, Alexandru Brătescu Voineşti, Liviu Rebreanu, Tudor Vianu, Gheorghe Ionescu-Siseşti, Eugen Botez, Ion Simionescu, iar ceva mai încolo vom nota şi personalităţi la fel de mari, care au participat la realizarea emisiunilor.

Prin preocupările acestor oameni, chiar dacă nu a atins, ca modalitate de exprimare, cotele liberal-libertine ale radioului american, radiofonia românească nici nu a fost afectată puternic, aşa cum mai spuneam, de imixtiunea statului. De altfel, există documente din care reiese clar manifestarea programatică a Consiliului de Administraţie pentru cultură şi informaţie de larg interes. Unul dintre membrii Consiliului de Administraţie, Emil Bucuţa, spunea, la una dintre şedinţele respectivului organism: „*Concepţia unei radiofonii petrecăreţe sau comerciale, cu un program de music-hall sau de publicitate (aluzie clară la conţinutul programelor radiofonice americane - n.n.) ar fi mai mult decât o erezie. (...). Fără să ne didactizeze sau să ne moralizeze, un post de radio trebuie să stea în slujba celor mulţi şi să împărtăşească pe această cale neaşteptată şi tainică din darurile culturii, potrivite cu înţelegerea şi treburile lor permanente*."[10]

Dacă în cele două luni ale anului 1928 au fost transmise în general buletine de ştiri şi muzică, nu pot fi trecute cu vederea materialele sau emisiunile radiofonice care se adresau direct unor anumite categorii de public. Astfel, la 10 noiembrie se difuza prima *emisiune pentru copii*, la 8 decembrie

---

[9] Filaret Acatrinei, ***op. cit***., pag. 162. Procentul de 40 la sută capital privat la SDRTR era deţinut, în majoritate, de Societatea Naţională de Credit Industrial, Banca Românească, Banca Marmorosch Bank, Banca Crissoloveni, Banca de Credit Român şi Banca Generală a Ţării Româneşti. O singură persoană fizică, Eugen Balasinovici, deţinea 20 de acţiuni, în valoare de 10.000 lei şi a făcut parte din primul Consiliu de Administraţie al societăţii.

[10] Arhiva S.R.R., ***Procesul Verbal*** al Şedinţei din 8 aprilie 1937, dosar 1/1937, fila 17.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

prima *conferinţă pentru femei*, la 10 decembrie primele *sfaturi medicale*, iar la 18 decembrie primele *emisiuni umoristice*.[11]

Anul 1929 a fost primul an calendaristic complet de activitate radiofonică în România şi a însemnat apariţia unei largi palete de emisiuni, a crescut semnificativ numărul de conferinţe şi s-a diversificat tematica abordată.

Din grilele de programe ale timpului se desprind emisiuni ca: *Ora copiilor* (12 ianuarie), *Ora veselă* (17 ianuarie), prima *transmisiune de teatru* (23 ianuarie), *Cronica muzicală* (susţinută de Constantin Brăiloiu) şi *Cronica literară* (susţinută de Perpessicius), ambele din 3 februarie, *cursuri de limba franceză* şi de *limba germană* (din 3 şi, respectiv, 7 februarie), *Cronica dramatică* (din 8 februarie).[12] Din luna martie sunt de reţinut *Cronica modei* (susţinută de ... Tudor Arghezi, alături însă de rubrica *Prezentări literare*)[13] şi *Săptămâna literară şi artistică*[14] (susţinută de Tudor Teodorescu Branişte), iar din luna aprilie cursul de *limba engleză*,[15] prima conferinţă susţinută de Nicolae Iorga (la 10 aprilie), prima *transmisiune în direct de la Opera Română* (*Aida*, de Verdi) şi introducerea emisiunii *Săptămâna artistică europeană*, susţinută de Felix Aderca.[16]

Încheiem lista emisiunilor care au fost introduse în program pe parcursul anului 1929 prin consemnarea, la 28 octombrie, a p*rimei transmisiuni directe de la Ateneul Român*, iar în luna noiembrie *primele cronici sportive şi cinematografice.*

Anul 1930 este considerat anul apariţiei *radio-reportajului şi radio-interviului.* La 1 martie se inaugurează *Universitatea Radio*, celebra emisiune care, în fiecare zi, între orele 19^{00}-20^{00}, transmitea conferinţe din cele mai diverse domenii. La început nu s-a ţinut cont de tematică, ci de imperativele momentului, dar după foarte puţină vreme de la difuzarea primelor radioconferinţe s-a trecut la o sistematizare a prezenţei acestora în programe, pe domenii, astfel: luni - *ştiinţă*; marţi - *literatură, limbă şi folclor*; miercuri - *ştiinţe sociale* (probleme economice, agrare, financiare, sociale, juridice etc.) şi *politică externă;* joi - *muzică, folclor muzical şi artă;* vineri - *filosofie, viaţă religioasă;* sâmbătă - *istorie, geografie, turism;* duminică - *educaţia sănătăţii şi cultura poporului.* Au susţinut conferinţe personalităţi ale culturii şi ştiinţei precum Nicolae Iorga, Artur Gorovei, Sextil Puşcariu, Eugen Lovinescu, Mihail Ralea, Tudor Vianu, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Ovidiu Papadima, P. P. Panaitescu, C. C. Giurescu, Radu

---

[11] Eugen Denize, ***op. cit.***, pag. 311.

[12] ***Ibidem***.

[13] Revista ***Radio şi Radiofonia***, nr. 28, 21 martie 1929, pag. 7.

[14] ***Ibidem***.

[15] ***Ibidem***, nr. 36, 26 mai 1929, pag. 7.

[16] Arhiva S.R.R., dosar 5/1929, fila 17 şi următoarele.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

Vulpe, Demostene Botez, Constantin Rădulescu-Motru, Mircea Eliade, Constantin Noica, Ion Lupaș, Dan Botta și mulți alții.[17]

În legătură cu această emisiune, *Universitatea Radio*, care începea la 1 martie 1930, a vorbit pe larg chiar Dimitrie Gusti, președintele Consiliului de administrație, într-o conferință radiodifuzată, intitulată *Menirea radiofoniei românești* și publicată în revista ***Radio și radiofonia*** din 9 martie 1930. În acea conferință, Gusti arăta că „*...în ultima instanță, scopul radiofonic trebuie să fie în același timp distractiv și educativ. Menirea înaltă a radiofoniei constă tocmai în totalitatea condițiilor ce o determină a transforma și a crea în noi trebuințe spirituale, pe care ea singură are calitatea de a le satisface (...) Organizarea programelor de radio nu poate fi deci un product întâmplător, arbitrar, capricios și subiectiv, ci ea trebuie să fie o bine chibzuită instituție, căci programul radiofonic trebuie să corespundă întocmai satisfacerii necesităților sociale și naționale ale vieții noastre românești de stat. Ne trebuie, cu alte cuvinte, o radiofonie națională, și nu una copiată ori împrumutată din alte țări.*"[18]

De o foarte bună primire din partea publicului s-au bucurat emisiunile *Ora sătenilor* (din 15 aprilie), *Lecția de șah* (din 24 aprilie) și *Ora școlarilor* (din 3 mai). Din categoria transmisiunilor în direct mai reținem, pentru luna august, prima transmisiune în direct a unei ședințe a Academiei Române, iar pentru luna octombrie prima transmisiune în direct a unui miting aviatic.[19]

Cu această atât de largă paletă de preocupări Societatea de Difuziune Radiotelefonică din România urma linia unora dintre cele mai liberale radiodifuziuni europene, linie care va fi îmbogățită în anii următori. Astfel, la 13 decembrie 1931 a avut loc primul *concurs de scenarii radiofonice*, iar pe parcursul anului 1932 au apărut emisiuni noi, susținute de asemenea de mari personalități ale timpului, precum *Cronica dramatică* (Ion Marin Sadoveanu), *Cronica agricolă* (Const. I. Ciulei), *Actualități financiare*, *Cronica externă* (Eugen Filotti), *Cronica sportivă* (Nicolae Albescu), *Cronica cinematografică* (I. Cantacuzino). O adevărată culme pentru vremea aceea considerăm a fi fost faptul că în luna martie 1932 a fost programată *Săptămâna Goethe,* la 9 aprilie o seară întreagă a fost dedicată evocării *Unirii Basarabiei cu România,* iar la 21 aprilie avea loc o *Seară radiofonică italiană*.[20]

Cu asemenea programe, Radiodifuziunea Română nu era cu nimic mai prejos decât radiodifuziunile din celelalte țări europene, având însă handicapul

---

[17] Eugen Denize, ***op. cit***., pag. 312.

[18] Dimitrie Gusti, ***Menirea radiofoniei românești***, în V. Crăciun, ***Manuscrise și voci***, București, Editura Eminescu, 1977, pag. 64.

[19] Eugen Denize, ***op. cit***., pag. 311.

[20] ***Ibidem***.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

numărului redus de frecvenţe alocate României la Conferinţele internaţionale de specialitate, puterea redusă a emiţătoarelor, ceea ce făcea ca radioul să nu poată fi recepţionat pe întreg teritoriul ţării, şi numărul încă mic al deţinătorilor de aparate de radio.

Până prin 1935 - 1936 programele au păstrat în bună măsură caracterul informativ, cultural şi educaţional descris mai devreme, după care, treptat, prin modificarea legislaţiei radioului, prin trecerea acestuia din subordinea Ministerului Poştelor în cea a Ministerului de Interne şi, mai ales, prin măsurile dictaturilor carlistă şi antonesciană, radioul a căpătat un pronunţat caracter de mijloc de comunicaţie folosit pentru propagandă.

Dezvoltarea tehnicii radio şi creşterea numărului de ascultători

Imediat după prima emisiune a Radiodifuziunii, Dragomir Hurmuzescu, preşedintele acesteia, publica articolul-program al noii reviste ***Radiofonia***, intitulat ***Chemarea revistei***, în care, după ce făcea un scurt istoric al apariţiei radiofoniei în România, arăta necesitatea existenţei unei publicaţii proprii, „*prin care să comunice direct cu toţi contribuabilii săi, adică cu toţi cei ce posedă autorizaţiunea unui post de recepţiune*" şi îşi exprima speranţa că va creşte numărul de ascultători, pentru că „*peste câteva luni ne va fi instalat postul cel mare la numita societate*."[21] Se mai explica, în respectivul articol, că noul post permitea recepţia emisiunilor până „*în colţul cel mai depărtat al ţării*" cu un grad de claritate superior celor străine şi, implicit, preşedintele radioului făcea cititorilor recomandarea de a deveni abonaţi ai societăţii. Noul post la care se referea Hurmuzescu, de 18 KW pe unde medii (364,5 m lungime de undă) comandat firmei Marconi în anul 1928, a intrat în funcţiune în a doua jumătate a anului 1929 (1 septembrie), fiind instalat pe un teren de 10 ha din comuna Băneasa, cumpărat de societate, unde s-au construit cei doi piloni de 90 m înălţime şi clădirile necesare; studioul din strada Berthelot era legat cu complexul de la Băneasa printr-un cablu subteran de 10 km lungime cu 7 circuite.[22]

După punerea în funcţiune a acestui emiţător, numărul abonaţilor a crescut vertiginos, astfel că la 1 ianuarie 1930 ajunsese la 60.000.[23] Poate fi considerată deja o cifră rezonabilă, dacă ne gândim la faptul că în 1925 numărul abonaţilor radiofonici din România era de 173,[24] cu toate că puteau fi

[21]Dragomir Hurmuzescu, ***Chemarea Revistei***, în ***Radiofonia***, 9 noiembrie 1928.

[22] Gheorghe Enciu, ***op. cit.***, pag. 334.

[23] ***Ibidem***.

[24] Filaret Acatrinei, ***op. cit.***, pag. 16

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

recepţionate în acel moment 17 posturi de radio străine.[25] Eram mult în urma altor ţări, care ajunseseră, în 1925 deja, la sute de mii de ascultători. Austria, de exemplu, avea 160.000, Suedia peste 102.000, în timp ce Germania ajunsese la un aparat de radio pentru fiecare 80 de locuitori, iar Statele Unite la un aparat pentru 32 de locuitori.[26] Din acest motiv, avea mare dreptate Dragomir Hurmuzescu atunci când dorea înfiinţarea de noi posturi de radio.[27] Pe de altă parte, este de subliniat că ascultătorii programelor Radio România erau situaţi doar în zonele unde audiţia era bună, emiţătorul Băneasa nereuşind să acopere uniform teritoriul naţional.

Amplasarea emiţătoarelor radio era însă o problemă care cerea studii şi experimente pentru găsirea celor mai bune locuri de montare a echipamentelor. Aparatura era destul de scumpă, realizată de numai câteva firme din Europa, iar lucrările de montaj trebuiau executate, tot pe mulţi bani, numai de către firma furnizoare. Pe lângă caracteristicile echipamentelor, terenul avea însă o foarte mare importanţă, nefiind vorba de altitudine, ci de anumite particularităţi în propagarea şi reflectarea undelor radio.

Aceste emiţătoare erau cu atât mai necesare cu cât postul de la Băneasa a fost destul de repede depăşit din punct de vedere tehnic şi bruiat de posturi străine mult mai puternice. La vremea aceea aparatele de radio nu puteau separa foarte clar frecvenţele şi posturile mai puternice acopereau pe cele mai slabe din frecvenţe apropiate.

Radiodifuziunea primeşte memorii prin care se solicită extinderea ariei de acoperire, iar Departamentul Aviaţiei Civile propune unele soluţii. „*Pentru a intensifica propaganda naţională în Basarabia este nevoie de instalarea unui post de emisiune la Chişinău, care să contrabalanseze propaganda contra intereselor noastre, ce se face prin conferinţe ţinute în limba română, de la posturile din Tiraspol şi Odesa. Crearea unui astfel de post se poate face prin transformarea postului TFF de circa 300 waţi antenă al Aviaţiei Civile de la Chişinău*," se arăta în memoriu, mai specificându-se că aviaţia deţine

[25] ***Ibidem***. Posturile de radio care puteau fi recepţionate în Bucureşti şi în majoritatea zonelor ţării, cu aparate de calitate bună, erau: Viena, Budapesta, Roma, Moscova, Zurich, Toulouse, Hamburg, Lemberg, Daventry, Paris, Breslau, Berlin, Konigswusterhausen, Leipzig, Barcelona, Milano.

[26] ***Ibidem***.

[27] Facem precizarea că în limbajul vremii „post de radio" însemna ceea ce numim astăzi emiţător, în sensul strict tehnic, de echipament pentru transmiterea semnalului radio pe o anumită zonă. Tânăra radiodifuziune românească dorea, de fapt, să aibă cât mai multe emiţătoare, amplasate în diferite zone ale ţării, de care studiourile centrale erau legate prin cablu, astfel încât să poată transmite semnalul către cât mai mulţi potenţiali ascultători.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

staţii TFF şi la Galaţi şi Cernăuţi.[28] Consiliul de Administraţie a analizat propunerea, chiar a trimis un inginer la faţa locului, în persoana lui Mircea Georgescu, dar, în urma Raportului prezentat de acesta, a dat aviz negativ solicitării Departamentului Aviaţiei Civile, apreciind însă bunele intenţii ale acesteia. „*Părerea noastră* - se arăta în răspuns - *este că această încercare de transformare a postului n-ar da rezultatele dorite, ba, din contră, ar da posibilitate populaţiei din Basarabia să facă o comparaţie dezastruoasă între emisiunile româneşti şi ruseşti, atât din punct de vedere al calităţilor tehnice ale emisiunii, cât şi al programului. Societatea noastră studiază actualmente posibilitatea înfiinţării unui post care să permită să se întreprindă în Basarabia o propagandă eficace românească, întrebuinţând în acest scop un emiţător modern şi suficient de puternic pentru a putea contracara cu succes propaganda rusească.*"[29] Preocuparea pentru Basarabia a fost pusă de societate pe acelaşi plan cu aceea pentru Transilvania, unde, de asemenea, emiţătorul de la Băneasa nu era recepţionat în condiţii bune, iar posturile maghiare foarte puternice făceau o continuă propagandă antiromânească.

Soluţia adoptată de Societatea Română de Difuziune Radio-Telefonică a fost aceea de a comanda la firma Marconi emiţătoare mobile, care se montau pe vagoane de cale ferată. Erau necesare patru vagoane, două pentru pilonii de antenă, înalţi de 40 de metri, unul pentru generatorul de curent şi grupul de baterii acumulatoare, iar unul pentru instalaţia propriu-zisă de radioemisie, însemnând, în fapt, recepţia programului de la Radio Bucureşti şi retransmisia acestuia.

„Trenurile experimentale" au fost folosite pentru studierea zonei Blaj, la Crăciunelu, şi a zonei Braşov, la Feldioara şi Bod.[30]

Locul ales a fost până la urmă la Bod, aşezare situată la numai trei kilometri de Braşov. Aceasta era o zonă foarte umedă, care în anotimpurile ploioase devenea mlaştină, dar tocmai asemenea zone asigură cele mai bune condiţii pentru „antenele de împământare." Din acest motiv construcţia, contractată cu firma Marconi's Wireless Telegraph Company din Londra, a durat mai mulţi ani. Compania a fost aleasă în urma unei licitaţii la care au participat, alături de firma câştigătoare, şi altele la fel de prestigioase: Telefunken, Société Française Radioélectrique şi Standard Electric.[31]

---

[28] Arhiva S.R.R., ***Dare de seamă a Consiliului de Administraţie***, Exerciţiul 1929, Dosar 5/1928-1929, fila 5.

[29] Arhiva S.R.R., dosar 2/1931, fila 2.

[30] Filaret Acatrinei, ***op. cit***., pag. 37-38.

[31] ***Ibidem***, pag. 44

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

Punerea parţială în funcţiune a avut loc pe data de 15 ianuarie 1934, cu un emiţător de 20 de waţi, suficient însă ca pe o bună parte din Transilvania să poată fi recepţionate programele de la Bucureşti. Cu acest prilej, subdirectorul general al Societăţii Române de Difuziune Radio-Telefonică, Gh. D. Mugur, spunea că „*prin necesitatea pătrunderii pretutindeni a cuvântului românesc, pentru o unitate de gândire, de simţire şi de înfăptuire, s-a întemeiat postul naţional de la Bod-Braşov. (...) acest ceas trebuie să ne bucure, pentru că prin noul post nimeni nu se mai simte izolat în depărtarea sau în singurătatea lui; acest post pune în contact sufletul centrului cu ţara vastă, până la limitele ei.*"[32].

Punerea în funcţiune a emiţătorului integral, la puterea de 150 kilowaţi, s-a făcut în ziua de 1 ianuarie 1936, prin comandă de la distanţă, butonul de pornire fiind acţionat de regele Carol al II-lea, din castelul Pelişor de la Sinaia. De altfel, prima transmisiune pe noul emiţător a fost mesajul de Anul Nou adresat naţiunii române de către regele Carol al II-lea.[33] La rândul său, Gh. D. Mugur a transmis regelui mulţumirile pentru inaugurarea „postului naţional" şi urări pentru românii din ţară şi din străinătate, care aveau de acum posibilitatea de a asculta în condiţii bune emisiunile societăţii naţionale de radiodifuziune.[34] Acesta este momentul în care se poate spune că Radio România devine o realitate în peisajul radiofonic european. În anul 1937 au fost instalate cabluri de acţionare de la distanţă din studioul Bucureşti.[35]

În ceea ce priveşte postul de la Chişinău, lucrurile au fost tergiversate destul de mult, conducerea radioului negăsind prea multă înţelegere la guvern. Abia în anul 1936 a fost pregătit pentru a fi transferat acolo emiţătorul de 20 kilowaţi care funcţionase provizoriu, timp de doi ani, la Bod. Pentru clădirea postului, Consiliul Municipal Chişinău a donat, la 1 noiembrie 1937, Auditoriul Puşkin şi terenul grădinii publice a pompierilor, în suprafaţă de circa un hectar.[36] Primele emisiuni au putut fi însă preluate şi retransmise de la Radio România abia în anul 1939.[37]

Din punct de vedere tehnic, mai este totuşi de notat că aceasta este etapa primilor paşi în domeniul transmisiei radio în unde scurte, care puteau duce recepţia programelor până în colţuri îndepărtate ale globului pământesc.

---

[32] ***Inaugurarea postului naţional „Radio România***," în ***Radio-Fonia***, nr. 279 din 21 ianuarie 1934, pag. 7.

[33] Filaret Acatrinei, ***op. cit***., pag. 49

[34] ***Ibidem***.

[35] Gheorghe Enciu, ***op. cit***., pag. 335.

[36] Arhiva S.R.R., dosar 20 /1937, filele 30,31.

[37] Eugen Denize, ***op. cit***., pag. 89.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

Istoricul Eugen Denize reține că în iunie 1930 a intrat în funcțiune un post pe unde scurte al Institutului Electrotehnic Universitar, cu o putere de 250 de waţi, care a emis însă cu intermitențe şi doar vreo doi ani, iar în 1936 societatea a construit un post mobil pe unde scurte, intitulat la început „Radio Experimental II." A funcţionat la Băneasa şi în zona Arcului de Triumf, i-a fost schimbată denumirea în „Dacia Română," dar a început să funcționeze regulat abia de la 1 ianuarie 1940.[38]

Aceasta era situaţia după peste 10 ani de eforturi deosebite pentru înfiinţarea şi dezvoltarea radiodifuziunii din România. Existența a numai trei staţii de radiodifuziune explica de fapt lipsa de preocupare a statului, la început din anume temeri, apoi din neincluderea acestei probleme între prioritățile stringente. Şi aceasta când în alte ţări, emiţătoarele de radiodifuziune erau cu zecile şi sutele, iar receptoarele cu milioanele.

Entuziasmul radioamatorilor şi bunele intenţii ale majorităţii componenților consiliilor de administrație din acea perioadă n-au fost suficiente. Solicitările repetate către guvern de a se construi emițătoare în toate centrele regiunilor istorice ale României au rămas fără rezultat şi tot o simplă hârtie a rămas şi un program adoptat de guvern în anul 1933. Prin acel ***Program de dezvoltare a rețelei naționale de radiodifuziune***, adoptat de guvern şi publicat în Monitorul Oficial din 4 martie 1933, era scoasă în evidență importanța radiodifuziunii din punct de vedere cultural, social şi al apărării naționale. Se prevedeau două etape. Prima era cea menționată, de constituire a unei rețele de posturi de radio în centrele regiunilor istorice, iar cea de a doua de instalare a unor emițătoare în orașele de graniță Tighina şi Oradea.[39]

În ceea ce privește numărul de ascultători, acesta a crescut în fiecare an, dar în mod inegal şi rămânând, oricum, mereu în urma dezvoltării pe care o cunoşteau majoritatea celorlalte țări europene. Cifrele pe care le păstrează documentele vremii arată că în anul 1928 numărul deținătorilor de aparate de radio înregistrați era de 14.487, iar în anul 1938 ajunsese la 274.314.[40] Cea mai redusă creştere anuală s-a înregistrat în anul 1933, de numai 3.000 de abonați,

---

[38] Arhiva S.R.R., dosar 7/1939. ***Darea de seamă a Consiliului de administraţie şi a Consiliului de cenzori către Adunarea Generală ordinară a acţionarilor din 21 august 1940***. ***Exerciţiul 1939***, pag. 12.

[39] ***Ibidem***, pag. 87.

[40] Arhiva S.R.R., ***Dare de seamă a Consiliului de Administraţie, Exerciţiul 1938***, anexa 3; ***Documentar privind trecutul Radiodifuziunii***, pag. 24.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

iar cea mai mare în anii 1937 şi 1938, de circa 56.000 de abonaţi pe an.[41] La sfârşitul perioadei în discuţie, procentul populaţiei care deţinea un aparat de radio abia se afla către 1%, în timp ce încă din anul 1932 în Danemarca era de 13,7%, în Statele Unite de 10,9%, în Anglia de 10,3%, iar în Suedia de 9,3%.[42]

Interesantă este şi o analiză a răspândirii abonaţilor radio pe regiunile geografice ale ţării, care arată astfel[43]:

Provincia	Număr aparate la 1 ianuarie 1935	Număr aparate la 1 ianuarie 1936
Muntenia	41.233	56.100
Moldova	7.339	8.904
Basarabia	3.115	3.759
Oltenia	2.864	3.005
Transilvania	21.188	25.504
Banat	11.623	13.303
Crişana, Maramureş	12.226	14.048
Dobrogea	2.265	2.741
Bucovina	3.864	4.548

Revista ***Radio Adevărul*** din 7 martie 1937 arăta că un procent de abonaţi mai mic decât România, dintre ţările europene, aveau doar Iugoslavia, Bulgaria, Grecia şi Turcia, ceea ce autorul anonim al articolului nu îşi explica decât prin calitatea programelor, din moment ce emiţătorul de la Bod acoperea practic tot teritoriul ţării.[44] Istoricul Eugen Denize, care consideră că programele radioului în epoca respectivă erau bune, caută însă mult mai atent la rădăcinile cauzelor şi scrie: „*Această evoluţie, pe care am putea-o califica negativă, a numărului de abonaţi, avea mai multe cauze şi explicaţii, dintre care patru ni se par a fi mai importante. Este vorba, în primul rând, de restricţiile legale, de numeroasele formalităţi care trebuiau îndeplinite pentru a intra în posesia unui post de recepţie radiofonică, restricţii atenuate parţial abia prin legea din 4 aprilie 1936. Apoi, în al doilea rând, trebuie avut în vedere preţul unui aparat de recepţie radiofonică, preţ ridicat, care permitea numai unui segment social redus, mai ales din mediul urban, să intre în posesia sa. În al treilea rând, este problema contingentării importurilor de aparate de radio şi de piese de schimb necesare, contingentare care limita dramatic oferta de aparate de radio de calitate şi mărea exagerat*

[41] ***Ibidem***.

[42] ***O statistică interesantă***, în ***Radiofonia***, nr. 209, 18 septembrie 1932.

[43] ***Radio Universul***, nr.160, 6 noiembrie 1937.

[44] Auditor, ***O cifră semnificativă: 162.766***, în ***Radio Adevărul***, nr. 442, 7 martie 1937.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)

preţul lor, iar în al patrulea rând era problema clandestinităţii radiofonice, a folosirii unui aparat de recepţie radiofonică fără a se plăti Societăţii taxele datorate."[45]

Oricât de încet ar fi crescut numărul ascultătorilor şi chiar dacă nu au fost dezvoltări spectaculoase ale echipamentelor tehnice, primul deceniu din istoria radiodifuziunii, singurul mijloc de comunicaţie audio în masă la vremea aceea, a însemnat mai mult decât un succes, a însemnat racordarea României la circuitul modern al informaţiei şi crearea unui canal de comunicaţie prin care s-au făcut paşi reali spre civilizaţie.

Chiar dacă un jurnalist al vremii observa că „*în România anului 1934 existau 2 aparate de recepţie radiofonică la 100 de orăşeni, dar numai 3 astfel de aparate la 1.000 de săteni*,"[46] tot este de luat în seamă că radioul pătrunsese şi în lumea satelor şi că „deceniul cultural" al radioului românesc avea un remarcabil impact asupra oamenilor de la sate. Revista ***Radiofonia*** din 8 mai 1932 scotea în evidenţă, într-un articol, tocmai dorinţa sătenilor de a asculta radioul. „*Primim numeroase scrisori, mai ales de la învăţători, care tratează chestiunea radioului la sate, cerând sporirea programului sătesc. (...). Primim din sate scrisori prin care sătenii vor conferinţe. Desigur că înzestrarea satelor cu aparate de recepţie se face greu, criza fiind mare. Analfabetismul nu poate fi negat, dar radiofonia e o rază foarte puternică, proiectată în întunericul satelor*."[47]

Curând însă, pe fondul unor frământări politice interne şi semnelor războiului, Radiodifuziunea avea să fie smulsă din drumul pe care pornise, al servirii interesului public, şi direcţionată pe un altul, preponderent al propagandei politice şi de război, din care nici nu va apuca să-şi revină, la încheierea celei de a doua conflagraţii mondiale, că s-a şi trezit în vâltoarea unui alt regim care a subordonat-o total, cel comunist.

[45] Eugen Denize, ***op. cit***., pag. 94.

[46] I. Trandafir, ***Radio la ţară***, în ***Radiofonia***, nr. 308, 12 august 1934.

[47] ***Sătenii nu ascultă radio***?, în ***Radiofonia***, nr. 190, 8 mai 1932.

BDD-A19480 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:51 UTC)